

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
✠ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ✠

ARGÅNG 14
FEBRUARI
1927

PUB

Herthas läsarinna

görs uppmärksamma på, att Paul U. Bergströms manufakturavdelningar ha det största tänkbara urval av alla slags

Siden-, Ylle- och Bomullstyger samt Linnevaror
för såväl ekiperings- som hushållsändamål.

Paul U. Bergströms A.-B.

13 Hötorget - Drottninggatan 74
54 Hornsgatan 54 (Mitt för Adolf Fredriks Torg)

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

Äkta Örtmixtur

Ett välbeprövat
medel mot

Magsjukdomar

såsom magsyra, mag- och tarmkatarr, magsår, gallsjukdomar m. m. Den som i årtal använt laxeringsmedel botas fullständigt, även svårartad diarré. Mixturen rensar magen från osunda rester, läker och håller magen i ordning. Intyg härom finnas i mängd. Mixturen är analyserad och godkänd av Kungl. medicinalstyrelsen. Mixturen är tillverkad i över 30 år. Tusentals personer hava blivit botade. Mixturen indelas i tre klasser. Nr 1 hellösande vid trög avföring, nr 2 halvlösande vid normal avföring, nr 3 bindande vid diarré. Pris för sats 6 kr. (6 fl.) + emballage och frakt. Tillverkningen står under laglig kontroll.

Fru MARIA ERIKSSON.

Gröna gatan 58. Avd. Jönköping H.
Telefon 24 36.

Har förut tillverkat mixturen hos Fru Sofia Larsson.

REYMERSHOLMS KRONOLJA

bästa och billigaste matlagings- och salladolja $\frac{1}{2}$ lit. kr. 2:- $\frac{1}{2}$ lit. kr. 1,10

Telefoner

539-8326-5619

Malmö

Perslow's

Siden- &
Manufakturaffär

Största urval nyheter

HERTHA

ARGÅNG XIV

FEBRUARI 1927

HÄFTE 2

Är den form av äktenskap vi ha tillräcklig?

Uti en del dagliga tidningar har under den sista tiden förts en ganska livlig diskussion angående det önskvärda i att vi finge en ny äktenskapsform vid sidan om och av lägre grad än den vi ha. Diskussionen föranledes av några artiklar av advokat Eva Andén i Tidevarvet. Det var hon, som, i dessa »Tankeställare inför äktenskapet», framkastade förslaget om ett äktenskap av lägre grad, sedermera i diskussionen skämsamt benämmt Klass II. Ett liknande förslag framfördes f. ö. ungefär samtidigt av dr. Ivan Bratt, ävenledes i Tidevarvet, i en artikel, som han kallade Några ord om feminismen och äktenskapet.

Man kan fråga sig om inte de båda förslagsställarna själva nu så här efteråt, sedan diskussionen givit en något vidgad överblick över frågan, måste säga sig att förslaget var dödfött. I varje fall blev nog för allmänheten det slutliga intrycket av debatten det, att ett dylikt äktenskap av lägre grad vore icke blott onödigt och gagnlöst utan måhända rent av till skada.

Härmed menar jag ingalunda att icke det varit nyttigt att själva tanken framfördes till prövning för allmänheten. Det råder, även bland högt bildade människor, så mycket vanföre-

ställningar, ja rent av mytbildningar, angående innehållet i vår gällande äktenskapslagstiftning, att det blott är lyckligt om allmänheten härigenom fått ett tillfälle taga sig en tankeställare inför äktenskapet, icke blott ur moralisk och psykologisk utan även ur juridisk synpunkt. Förslaget var ju också buret av en varm önskan att söka komma till rätta med de olägenheter, som de av samhället icke sanktionerade utomäktenskapliga förbindelserna föra med sig. Det utomäktenskapliga mödraskapets vanära, det smussel och det hemlighetsmakeri, som ofta följer med detta o. s. v.

Äktenskapet är för samhället den enda önskvärda formen för könsförbindelser. Ungefär så lyder den tes, som i de juridiska läroböckerna brukar läggas till fundament för läran om äktenskapsrätten. Denna sats är väl även grundval och utgångspunkt för det omdebatterade reformförslaget. Från samhällets sida vore det, menar man, önskligt med större ordning och reda i de »alltmera ökade» fria förbindelserna. Och från individens sida, för alla dem, som icke passa för det nuvarande äktenskapet, icke vilja pålägga sig alla dess lagliga konsekvenser, trohetsplikt, underhållsskyldighet,

viss rätt till varandras egendom o. s. v., för alla dessa vore det, menar man, önskvårt om samhället ginge till handa med en enklare form, av legitimation. Enklare ingången och framförallt så enkel till sitt innehåll och sina konsekvenser, att den lockade till sig det största möjliga antal av dessa många, som icke passa för det nuvarande äktenskapet. Givetvis finnes det, även utanför ramen av vårt nuvarande äktenskap, förbindelser, inom vilka kontrahenterna pålägga sig många och stora förpliktelser gentemot varandra och barnen, där sådana finnas. Men dessa förpliktelser hava då icke, utöver vad som bestämmes i lagen om barn utom äktenskap och vår giftermålsbalks kapitel om trolovning, karaktären av något lagens tvång, utan äro frivilliga allt efter var och ens läggning och godtycke. För alla dessa och för dem, som icke vilja veta av några förpliktelser alls, vare sig frivilliga eller av lagen sanktionerade, skulle nu det nya äktenskapet vara anpassat. När Mohammed icke vill komma till berget måste berget komma till Mohammed.

Vid första eftertanke visar det sig då emellertid att en dylik äktenskapsform med nödvändighet måste vara blottad på allt eller snart sagt allt innehåll. Den måste inskränka sig till att utgöra en blott och bar inregistrering. Och en inregistrering, som man bör kunna vidtaga i dag och stryka ett streck över i morgon. Eva Andén har visserligen tänkt sig den nya äktenskapsformen böra medföra trohetsplikt samt en något större underhållsskyldighet gentemot hustrun i händelse av

moderskap än den som nu åligger en man gentemot modern i en utomäktenskaplig förbindelse. Längre har hon tydligen icke velat gå. Och längre tror jag ingen skulle våga gå beträffande dylikt äktenskap av lägre grad. Ty då riskerade man säkerligen att även utanför detta äktenskaps rämärke påträffa en ofantlig mängd sexuella förbindelser, för vilka en form av ännu lägre grad skulle visa sig behövlig. Det torde nämligen vara det typiska för dessa fria förbindelser och det som av en mångfald olika anledningar avhåller dem från äktenskapet, att kontrahenterna icke vilja veta av några som helst av lagen föreskrivna förpliktelser och konsekvenser. Ganska betecknande är i detta fall det exempel ut ifrån vilket Eva Andén vindicerar fram behovet av en friare äktenskapsform. En man och en kvinna, båda anställda på samma bank, ha ett barn samman i en fri förbindelse. Denna förbindelse är icke blott helt tillfällig utan har en mera monogam och varaktig karaktär. Men redan när det blir fråga om underhåll för barnet i enlighet med grunderna för lagen om barn utom äktenskap, drager fadern sig undan. Är det troligt, att denne fader skulle kunna förmås ingå ens ett äktenskap klass II, om ett dylikt för honom medförde större underhållsförpliktelser gentemot modern än vad lagen om barn utom äktenskapet pålägger honom.

Den föreslagna enklare äktenskapsformen skulle således endera innebära en ren inregistrering eller också, om den medförde några rättsliga konsekvenser, med nödvändighet medföra be-

hovet av en ännu enklare form. För så vitt man nämligen ville beakta samhällets önskan om »ordning och reda» i samhällsmedlemmarnas könsförbindelser och individens, särskilt kvinnans, intresse av att genom inregistrering av en förbindelse vinna offentlighet och undgå vanära.

Men då måste man fråga sig: även om dessa önskemål må vara aldrig så behjärtansvärda, k a n det vara en samhället värdig uppgift att tillhandagå med en inregistrering av könsförbindelser, av vilka en mycket stor del, det säger oss erfarenheten, måste komma att bli av ytterst övergående natur. Och man frågar sig även, har icke samhällets äktenskapslagstiftning en helt annan och större uppgift än den att bringa offentlighet och därmed »klarhet i det sexuella virrvarr, som nu härskar». Skulle för övrigt genom dylik offentlighet någon »klarhet» i detta påtalade virrvarr skapas? Knappast! Nej med lagstiftningen om äktenskap avser samhället att resa värn och skydd omkring en institution, kring vilken samhället länge varit och alltjämt, ännu så länge åtminstone, är uppbyggt, familjen. Samhället måste säkerligen resignera inför det ouppnåeliga i det i läroböcker uppställda önskemålet om äktenskapet — och därmed familjebildningen — såsom den enda formen för sexuella förbindelser. Även för samhället råder, liksom för individen, ofta ett svalg mellan det önskvärda och det uppnåeligt. I vår tid erkännes också alltmåra, att resignation på denna punkt är nödvändig. Därpå tyder bl. a. sloandet av straff för s. k. lönskaläge. Även den nya lagstiftningen

om barn utom äktenskap är på sitt sätt ett uttryck för en sådan resignation. Fordom lämnades dessa barn avsiktligt skydds- och rättslösa av fruktan för bl. a. att olegaliserade förbindelser eljest skulle uppmuntras. Vårt nutida svenska samhälle skyddar däremot de utomäktenskapliga barnen och deras mödrar medelst lagbud som i våra dagar — jämfört med endast helt kort tid tillbaka — gå mycket långt. Därmed är givetvis icke sagt att vi nått målet ifråga om sådant skydd. Men ett fortsättande på den inslagna vägen torde vara vad som k a n och b ö r göras i fråga om barn av förbindelser utanför äktenskapets rämärken. Mycket skall säkerligen också i framtiden göras för att genom ökad upplysning i sexuella förhållanden och stärkandet av ansvarskänslan minska procenten av utomäktenskapliga barn.

Nödvändigt är det naturligtvis också att icke samhällets äktenskapslagstiftning är så sträng till sitt innehåll att individen på den grund drives ut i de fria förbindelserna. Man talar om flykt ur äktenskapet, om de många skilsmässorna etc. och menar att vår nya alltför stränga äktenskapslag i sin mån — och en icke ringa mån — bär skulden härtill. Om detta är sant, vore det helt säkert ovist att inte söka anpassa vår äktenskapslagstiftning efter samhällsmedlemmarnas och tidsandans krav. Men man måste i så fall först söka utröna det genomsnittliga behovet. Icke låta leda sig av enstaka individers knot och klagan. Därvid har statistiken över äktenskapsfrekvensen något att säga oss. Man skall icke bygga för mycket slutsatser på

statistik. Det är sant. Men man bör å andra sidan akta sig att draga slutsatser, som stå rakt i strid emot vad statistiken har att förtälja. Äkten-skapsfrekvensen i Sverige är visserligen något låg jämförd med den i många andra länder i Europa. Men det har den varit sedan långliga tider. Den har däremot icke visat någon stadigt sjunkande tendens under den senaste 25-årsperioden. Omkring seklets början var den nämligen en smula lägre än vad den varit under det sista årtiondet. Detta tyder åtminstone icke på någon katastrofartad motvilja mot äktenskapet och dess rättsliga konsekvenser. Nå men den ovedersägligen stora ökningen av antalet skilsmässor då? Kan inte den vara ett uttryck för att äktenskapet — sådant det utformats av lagen och sådant det ter sig i livet — icke längre passar för vår tids människor. Det skulle föra för långt att här gå in på någon diskussion i detta ämne. Så mycket kan emellertid sägas att om strängheten i vår äktenskapslagstiftning verkligen i någon högre grad bure skulden till det ökade antalet skilsmässor då borde man hos fränskilda finna en bestämd motvilja mot att på nytt ingå äktenskap. Jag har inga statistiska siffror att komma med angående för andra eller tredje gången omgifna. Men jag tror, att varje advokat, och vem helst annan för resten, måste säga sig att man relativt sällan ser folk skiljas »för att aldrig gifta om sig mer». Påfallande ofta skall man finna att motsatsen är fallet.

RUTH STJERNSTEDT.

Caroline Wahrolin.

Några minnesord.

Många skiftande tankar och känslor väckes till liv vid underrättelsen att en person som Caroline Wahrolin lämnat detta jordiska. Med den naturliga sorgen efter en avhållen vän och medvetandet att världen räknar en god och ädel människa mindre blandas idéassociationen av en betydelsefull och innehållsrik svunnen tid där den bortgångna fyllt en bemärkt plats.

Så ser jag Caroline Wahrolin helst för mig som kamraten och medarbeterskan inom Fredrika-Bremer-Förbundet. Hon tillhörde den numera till antalet lätt räknade uppsättning av förbundssystrar, som ehuru ej precis tillhörande pionjärerna representerade det gamla beprövade gardet, som fostrats i Esseldes skola och levde på traditionerna från den tid då förbundet var ungt.

Jag minns att vi ofta brukade säga sinsemellan: »Caroline är den bästa av oss allihop».

Denna sats skulle inte behövt att så eftertryckligt understrykas, om ej allas vår vän Caroline hört till de mest tillbakadragna, anspråkslösa, självför-ringande av mänskliga varelser. Likväl fyllde hon under en tid av sexton år, från 1898 räknat, med ett nit och en duglighet som stod över allt beröm en av de ansvarsfullaste posterna inom F.-B.-F:s styrelse: kassaförvaltarens.

Här — behöver ej närmare utläggas vad en sådan (olönad) tjänst innebär. En förening huvudsakligen verkande

för ideella mål äger väl sällan en däre-
mot svarande ekonomisk bärkraft. Så
mycket större skicklighet kräves det av
den som åtagit sig det maktpåliggande
värvet att söka få debet och kredit att
någorlunda stämma. Och vår lilla bly-
ga, försynta, nästan opraktisk verkan-
de kassaförvaltare ägde ett särdeles
klart, redigt och klokt beräkande af-
färshuvud, en förmåga som under en
lång följd av år på det mest plikt-
trogna och oegennyttiga sätt kom för-
bundet till godo.

Tidigt föräldralös och ensam arvinge
till en ej obetydlig förmögenhet, hade
Caroline tidigt fått sätta sig in i sina
egna affärers skötsel och därigenom
förvärvat en erfarenhet inom ekono-
miska frågor som — hitintills i vilket
fall som helst — varit mindre vanlig
hos kvinnorna.

Men aldrig torde någon i högre grad
än hon varit behärskad av ansvars-
känslan inför det givna pundet. Ca-
roline var efter sina förhållanden en
storartad giverska. I vilken utsträck-
ning denna givmildhet utövades lät
hon nog aldrig någon ana. I tysthet,
blygt, nästan försagt, utförde hon si-
na välgärningar. Blott de som stodo
hennes mycket nära visste, att det långt
ifrån alltid var av sitt överflöd hon
skänkte bort, utan ofta med person-
liga försakelser.

Karakteristiskt för Carolines fri-
kostighet liksom för hennes sätt att gi-
va är en episod som Gertrud Adelborg,
hennes närmaste och käraste vän inom
F.-B.-F., nu efteråt tecknat sig till min-
nes.

Det var vid den tiden då förbundets
lantbruksskola vid Rimforsa stod in-

för sin start. Genom konsul Ekmans
frikostighet hade lokalfrågan, liksom
en del andra till organisationen hö-
rande, på ett lyckligt sätt blivit lösta.
Men ännu återstod en del nyförvärv,
ombyggningar m. m., för vilka den be-
räknade summan, omkring 10,000 kr.,
fattades. Styrelsesammanträdet, där
Rimforsaaffärens dryftades, upplös-
tes, utan att man kommit på det klara
med hur luckan skulle fyllas.

»Dagen därpå», berättar fröken
Adelborg, »tidigt, erhöj jag ett besök
på byrån av Caroline Wahrolin. 'Jag
har i natt legat och tänkt på', så föllo
Carolines ord, 'att jag ofta måst bi-
draga med pengar till saker, som jag
egentligen ej intresserat mig för. Nu
tycker jag mig ha rättighet att ge till
det som verkligen ligger mig om hjär-
tat. Jag ber dig vara snäll och låta
mig lämna er 5,000 kr. till Rimforsa.'
Därpå försvann hon helt tyst, endast
lämnande kvar i rummet liksom ett
återljud av den litet skälvande blyga
stämman, varmed hon erbjudit den
stora gåvan.

Ja, sådan var hon!»

*

I det nu anförda har blott visats en
sida av Carolines väsen. Hur många
andra för hennes rika natur lika be-
tecknande skulle ej kunna framhållas!
Det stora samhällseliga intresset med
den vidsynta fördomsfria läggningen,
som på visst sätt kontrasterade mot
det något gammaldags prudentliga i
sätt och uppträdande, en nedärvd fin
gammal kulturs sarmärke. Vidare den
mångsidiga bildningen, förvärvat och
fördjupad genom de många och långa

utländska resorna. Hennes flärdfrihet, trofasthet och minnesgodhet. Men först och sist »hjärtats adel» det förhärskande intryck hon efterlämnat.

Efter sitt giftermål med härads hövding Nyrén och sin flyttning till annan ort hade Caroline kommit något ur sikte för de forna förbundsmedlemmarna. Men man visste, att hon bibehållit sitt gamla hem på Djursholm, som hon rett åt sig under samma tak som sina närmaste vänner, orubbat med alla dess minnen och familjeklenoder och att hon alltid med sin man tillbragde ett par sommarmånader där.

Hon nådde en hög ålder, nära 78 år, ändå kom budskapet om hennes död den 24 januari i Borås, där hennes man numera innehade en domsaga, helt oförberett. Hon hade visserligen under de sista månaderna iakttagit en ovanlig tystnad. Breven till vännerna kommo allt mer sällan. Man förstod härav att hennes hand började

försvagas, ehuru hon icke egentligen menade sig vara eller ansågs som sjuk. Den sista sjukdomen varade helt kort, endast några timmar, varefter hon stilla somnade in.

Enligt hennes egen önskan fördes hennes stoft till Stockholm. Det jordades i samma grav som en nära släkting, vilken hon mycket älskat. På Lindhagens kulle mellan de ståtliga furorna, som susa sin eviga sång över de dödas vårdar, ligger graven.

Det var en stilla vinterdag utan snö, den då vännerna ledsagade Caroline till den sista vilan. En underbar silvergrå ton låg över den disigt beslöjade luften, väl harmoniserande, som några av deltagarna funno, i sitt stilla dämpade allvar med henne som här funnit sin sista vilostad. Henne, vilkens minne jag med dessa ofullkomliga ord sökt ägna en vänskapens sista, tacksamma hyllning.

LOTTEN DAHLGREN.

Gifta kvinnor i statstjänst.

Hr Öhman och Lindberg ha kommit igen. De påkalla ånyo riksdagens uppmärksamhet för begränsning av gift kvinnas användande i statstjänst. Den knappa andrakammarmajoritet, som i fjol fällde deras förslag, har tydligen stimulerat till nya ansträngningar.

Hr Öhman jämte medmotionär återkommer med exakt samma yrkande som förra året. Hr Lindberg däremot har funnit en ny turnering för sin gam-

la hemställan. Denna motionär och de, som med honom instämna, begära utredning »i syfte att, utan ändring av gällande s. k. behörighetslag, begränsa gifta kvinnors i statstjänst tjänstgöring för tillgodoseende av mäns och ogifta kvinnors anspråk på arbetsutkomst». Det skulle alltså ej längre vara fråga om åvägabringande av bestämmelser, som kunde komma att beröva en gift kvinna hennes statstjänst. Så långt vill motionären ej nu gå, lika

litet som han, enligt försäkran, velat det tidigare. Den gifta kvinna, som önskar behålla sin statstjänst, skall icke förmenas att så göra. Det bör blott tillskapas möjlighet för henne att mer eller mindre frivilligt avstå från tjänstgöring under viss tid eller tills vidare. Den följsamme läsaren får nästan det intrycket, att motionen rent av skall bereda de gifta kvinnorna en extra förmån. Mycket skulle det dock förvåna, om de kvinnor saken närmast rör läto sig påverkas av dessa locktoner. De veta mer än väl, att många vore de svårigheter och missräkningar, som i praktiken skulle möta en tillämpning av den Lindbergska linjen av 1927, liksom att konsekvenserna av en sådan ny princip vore oöverskådliga. Osökt rinner en i minnet den gamla trojanska satsen, att danaer böra fruktas, även då de komma med skänker.

För övrigt skulle det vara orättvist att söka göra gällande, att årets motion är skriven helt och hållet med den lena silkestassen. Tvärtom dundras det mot oppositionen från i fjol, vilken säges ha framkallat en opinionsinriktning, »där det icke är fråga om någon pardon». Med fortsatt avståndstagande skulle ingenting annat vinnas »än att behörighetslagens existens sättes på spel».

Det är icke en händelse eller ens uteslutande en temperamentsfråga att det just i här föreliggande motion framställs hot mot behörighetslagens existens. Denna lag är ett uttryck för principen om arbetets frihet. I statens tjänst skola som befodringsgrunder gälla endast kompetens och dug-

lighet. Kön och civilstånd få ej fälla utslaget eller stänga vägen. Inga ovidkommande skrankor skola resas för arbetslusten och arbetsförmågan. Häri ligger också ett erkännande av arbetets inre värde. Framställningen i motionen åter är fotad på en helt annan grund, en uteslutande materialistisk uppfattning. Arbetet är ett medel till brödföda och skall fördelas efter behovsprincipen och därmed basta.

Genom en sådan fördelning skulle dessutom större garanti vinnas för att alla familjer i samma sociala ställning komme att leva under ungefär enahanda villkor. Detta bleve säkerligen till stor tröst för dem som nu med oblida ögon se att där både man och hustru äro tjänstinnehavare, levnadsstandarden är högre än hos andra familjer av samma sociala kategorie. Motionären säger emellertid bestämt ifrån att han icke velat taga hänsyn till detta slag av missnöje och naturligtvis blir han trodd på sitt ord. Företeelsen i fråga har emellertid icke undgått honom.

Däremot finnes det andra och betydligt ödesdigrare tecken i tiden, åt vilka hr Lindberg icke synes ha ägnat någon uppmärksamhet. Formerna för sammanlevnaden mellan man och kvinna äro under debatt. Av vad som framkommit i denna diskussion borde det vara klart för alla, att anpassningsmöjligheterna på området ifråga äro oändliga. Skulle nu statsanställda gifta kvinnor lida intrång i sin arbetsbefogenhet, komme måhända en del äktenskap att upplösas och ännu flera bleve de äktenskap, som aldrig inginges. Man skulle, under förändra-

de bestämmelsers tryck, i åtskilliga fall inrätta sig på annat sätt. Det är alltid riskabelt att förgripa sig på något så vitalt som den enskildes rätt att disponera över sin arbetskraft och ändå betänkligare blir det, om till utgångspunkt för ett ingripande tages ett så bräckligt ting som äktenskapet i modern tid.

Visst är den rådande arbetslösheten

ett tidsont, som bör bekämpas, och detta gäller icke minst de ungas arbetslöshetsfråga. Men man bör akta sig för att tillgripa utvägar som stjälpå mera än de hjälpa. Från denna synpunkt sett är det med ett mer än vanligt spånt intresse, som riksdagsbehandlingen av här nämnda motioner avvaktas.

AXIANNE THORSTENSON.

Svenska Vita Bandet tjugofem år.

För något mer än femtio år sedan satte amerikanska kvinnor i gång en märklig korstågsrörelse. Under sång och bön gingo kvinnor ur skilda samhällsklasser i procession från krog till krog i staden Hillsborough, Ohio, vädjande till krögarnas samveten och uppmanande dem att stänga sina krogar. Inom ett år hade under liknande påverkan tvåhundra femtio städer och byar i Förenta Staterna undantagslöst följt uppmaningen och Frances Willard hade organiserat korstågskvinnorna i föreningen Vita Bandet och givit denna det omfattande sociala reformprogram, för vilket realiserande kvinnornas nu stora internationella nykterhetsförbund arbetar.

Hos oss var det Emilie Rathou som genom grundandet av den s. k. Östermalmsföreningen införde Vita Bandsrörelsen. Sitt 25-årsjubileum har Svenska Vita Bandet nu kunnat fira.

När generalsekreteraren i centralstyrelsen fröken Emilie Rathou nu vid den anslående högtidligheten i Musikaliska Akademiens stora sal i Stockholm jubileumsdagen den 3 februari i

ord och bild — en serie ljusbilder — ställde fram för de närvarande resultatet av Vita Bandets 25-åriga verksamhet måste det varit med välberättigad tillfredsställelse som hon pekade på de mångfaldiga sociala företag som igångsatts. Nykterhetspropagandan har på det intimaste varit förbunden med praktiskt, uppbyggande samhällsarbete. De alkoholfria restaurangerna ha följts av barnhem, husmodersskolor, barnkrubbor, arbetsstugor, vårdhem för ogifta mödrar och dessas barn, upptagningshem för unga kvinnor, vilohem för mindre bemedlade självförsörjande, för uttröttade arbetarhustrur med stora barnskaror, sommarkolonier för barn. Ett 70-tal sådana hem av de många skilda slagen, flera inrymda i egna fastigheter, har Vita Bandet under dessa tjugofem år fått till stånd. Hur mycken initiativkraft, energi och offervilja ligga inte i sådana resultat!

De kraftiga och av entusiasm för sin sak burna ledarna ha nu 200 lokal-föreningar, representerande ett medlemsantal av 10 000, bakom sig.

Centralstyrelsens ordförande, fröken

Maria Sandström, kunde jubileumsdagen i sitt hälsningstal vända sig till representanter inte endast för vad vi i egentlig mening, tillsammans med vårt eget hemland, kalla de nordiska länderna: Norge, Danmark och Finland, utan också till företrädare för de unga, med gamla gemensamma historiska minnen vid Sverige bundna republikerna Estland och Lettland. Svenska Vita Bandets nordiskt samlande jubileumsdagar kommo även att utmytna i en fastare sammanknytning av Vita-Bandsprogrammets sociala reformsträvanden i dessa sex länder, genom stiftandet av en ny samorganisa-

tion, Nordiska kvinnoförbundet för alkoholfri kultur.

Vita-Bandsprogrammet har rymt ännu mycket mera än här nämnts. Vid sidan av sin huvuduppgift och det därmed sammanhängande praktiskt sociala arbetet har det i sin agitation upptagit kvinnornas politiska rättigheter, lika moral, fredssträvande, djurskydd. Svenska Vita Bandet är länken i en av de stora internationella kvinnoföreningar, som med många reformmål på sitt banér arbeta för det fullkomligare samhälle som Fredrika Bremer i en förtidig vision tänkte sig närmat genom ett redan då slutet kvinnornas världssysterförbund.

E. K—n.

Alma Petri.

Människans väg från vaggan till grav är i allmänhet en slingrig kurva. Alma Petris väg var rak med en enda kraftig vinkel, omvändelsen vid sjutton år. Hon blev omvänd sittande i en bänk på Frälsningsarméns lilla källarlocal i Halmstad år 1889, och härefter kände hon att hennes liv tillhörde Frälsningsarmén. Armén har blivit kritiserad för att den alltför girigt räknar sina själar. Häremot kan invändas att Alma Petris själ aldrig inrapporterats till högkvarteret. Den unga flickan var ej framme vid botbänken, och ingen frälsningssoldat fiskade in henne i sitt garn. Men fångad var hon för livet. År 1897 blev hon frälsningskadett och passerade grader-

na. Den 27 sistlidne januari stupade hon i stridens front.

Hela sin frälsningsbana, trettio år, tillhörde hon slum- och räddningsverket, de sista sju åren som chef. Slum- och räddningsverkets ande har Alma Petri ej präglat. Det har Elisabet Liljegren, den starka bondkvinnan från Dalarne gjort. Alma Petri var blott hennes lärjunge, som ödmjukt satte sig vid Mästarens fötter och lärde andens lag av henne. Men slum- och räddningsverkets yttre gestalt har Alma Petri till stor del skapat. Vid kadett Petris ankomst var Frälsningsarméns slum ett fattigmans barn, som stundom led brist på det nödvändigaste. Jag hörde av en slumsyster här-

omdagen att hon från sitt första år i Karlskrona (det var just samtidigt som Alma Petri anlände) var så hung- rig, att hon en dag köpte sig en stor brödlimpa och gick och ställde sig i en portgång att äta. På order av stabskapten Liljegren gjorde kapten Alma Petri år 1900 ett litterärt försök och skrev P å s t u d i e f ä r d i s l u m- o c h r ä d d n i n g s v e r k e t. Den lilla boken blev slumexpeditionens *pièce de résistance*. Då det saknades pengar till frimärken, kommenderade stabskapten Liljegren: »Kaptén, spring ut och sälj några exemplar P å s t u d i e f ä r d». Kaptenen sprang och kom hem strå- lände glad med några kronor.

Alma Petri blev slummens stora tig- gare. Hon började med fem- och tio- kr., hon som vi andra som försökt oss på den banan. Men hon slutade med tusenden och tiotusenden. Hon bru- kade komma hem till middagen på räddningshemmet med blossande kin- der och sin lilla svarta vaxduksport- följ under armen.

»Hur mycket?» frågade överste Lil- jegren.

Den strålände tiggerskan sträckte upp ett finger i luften, eller två, eller fem. Det betydde ett-, två- eller fem- tusen.

»Men o det var så hett i tamburen, där jag satt och väntade», tillade hon. »Jag var så frestad att kasta av mig kappan. Men man får bära sig väl åt, när man är frälsningssoldat.»

En dag promenerade Alma Petri Strandvägen fram, då Isak Hirsch styr- de kurs på henne.

»Spring inte och tigg, fröken», ro-

pade han, »köp i stället grängesber- gare.»

Alma Petri kunde ej blott skaffa pengar, hon förstod även konsten att bruka pengar. Hon kunde köpa hus och stampa i golven för att känna på trossbottnarna. Hon kunde köpa möb- ler i lumpbodarna, och alltid hittade hon något gammalt vackert, som pas- sade för något av hennes många hem. Två fordringar hade hon på alla in- ventarier: billiga och vackra. Ve den hemföreståndarinna, som vågade sig på att välja tapeter utan att rådfråga översten!

Räddningshemmet i Göteborg var det första stora hem, som Alma Petri »sprang ihop». Den förre ägaren hade bestämt första köpeskillingen till tio- tusen kronor, som hon skaffade och be- talade på utfäst dag. »Spring lite mer, lilla fröken», bad han, »ty jag be- höver lite mer pengar just nu.» Och hon sprang.

»Överste Petri var den första offi- cer, som tog emot mig på räddnings- hemmet i Göteborg», sade mig en fem- tioårig kvinna, som en kväll i förra vec- kan efter sitt dagsverke skyndade till den dödas bår. För tjugu år sedan hade hon kommit direkt till hemmet från Gibraltar sjukhus, där hon vår- dats för delirium. Alltsedan dess har hon varit en Guds tjänarinna och vand- rat sin väg fram som en ljusets ängel. En kärlekens röda ros bragte hon och sin älskade överste.

»Det var jag», fortsatte hon, »som presenterade kommissarie Blad för översten. Jag bad att få presentera min gamle chef för min nya.»

Kommissarie Blad var polischef för

de prostituerade kvinnorna i Göteborg, av dem allmänt aktad och avhållen.

Även för barnen har Alma Petri gjort mycket. Många små sängar har hon köpt, och många lekrum har hon prytt med askungar och rödhättor på väggarna och dockor och björnar i skåpen. Ett arv på femtio tusen kronor, som hon fick att använda efter behag för slummens räknning, lade hon till stor del i Lillstugan, stockholmsbarnens förtjusande lilla härbärge i Sundbyberg.

Överstens sista husköp var det nya kvinnohärbärget i Stockholm. Hon utvalde huset och bestämde om renoveringen, men själv kunde hon ej övervaka den. För hederliga, hårt kämpande kvinnor hade hon varm sympati. Ekbacken, de gamlas sommarhem vid Skuru, var henne mycket kärt. Där planterade hon gullvivor bland ekarna på backen.

Men hennes lilla svaghet var Kämparo, slumsystrarnas vilohem vid Mälaren. Själv hade hon döpt det, och hennes sköna skötebarn förblev det. Varje gran och varje björk och varje körsbär och varje äpple på Kämparo voro heliga. Om körsbären fantiserade hon i sin yra strax före döden. Hennes rena själ älskade landet. Helst hade hon tagit hela slummen i sin fanan och flugit ut med den till skog och sjö.

År 1899 tog överste Liljegren ett djärvt steg och skaffade slum- och

räddningsverket ett eget organ: *Ljus i mörker*. Till redaktör utnämnde hon löjtnant Alma Petri. Det blev bara en kvartalstidning, men en duktig liten tidning blev det, som snabbt banade sig väg till fattiga och rika. Den utgår i en upplaga av 35,000 exemplar. Alma Petri förblev dess redaktör till sin död. Det lilla »Ljuset» är hennes spegelbild. Vid överste Liljegrens död 1914 började Alma Petri nedteckningen av hennes livs historia. *Slummens översäte* utkom våren 1924, och redan samma höst trycktes andra upplagan. *Slummens översäte* liknar närmast en helgonlegend. Det är ont om dylika i våra protestantiska länder, och den torde äga ett bestående värde.

På sin post i Frälsningsarmén stod överste Petri under befäl av män. Med sin kommandör var hon alltid på god fot. Hon ägde hans förtroende, och han sanktionerade villigt hennes planer. Med sina manliga stridskamrater levde hon i frid. För kvinnans rätt kämpade hon ej, men ådagalade vad kvinnan duger till. Själv förde hon ett stort befäl: två hundrafemtio slumsystrar stodo under hennes kommando. Men aldrig ett spår av förmätenhet.

Gammal och myndig blev hon aldrig. Hon förblev ung, flickaktig och arspråkslös. Hon var endast första man i ledet och bar fanan högt. Hon var sann, offervillig, tapper och ödmjuk.

Laura Petri.

Årsta — ett uppnått mål.

Enligt Gamla Testamentet, som ju bör vara ett trovärdigt dokument, väntade Jakob på Rachel under fjorton långa år — ett tålmodsexempel värt all aktning, fast föga lockande till efterföljd. Icke fullt så länge har det dröjt, innan svenska kvinnors önskan om ett eget hem blivit verklighet, men tolv och ett halvt år är dock en anseelig längtansperiod. Ty det var i juli månad anno 1914, som det första uppropet om andelsteckning till en kvinnornas byggnad i Stockholm utsändes, men så kom världskrig och dyrtid — en Laban betydligt mera svårhanterlig än Jakobs listiga och gnidiga svärfader. Vad kvinnan vill tycks emellertid en högre makt alltså jämt acceptera, och därför står nu Årsta, kvinnornas Stockholms hem, färdigt att öppna sina portar ungefär samtidigt som detta skrives. Det är visserligen icke den ursprungliga planen, som kunnat realiseras, nämligen att bygga på egen tomt, och den omständigheten orsakar måhända en liten hemlig känsla av besvikelse, något i släkt med den Jakob erfor, då han begåvades med Lea i stället för Rachel — för att nu fortsätta den bibliska liknelsen. Men den hedervärda patriarken lär i alla fall blivit ganska nöjd med sin första fru, och undertecknad bekänner också villigt sin glada överraskning och förtjusning efter att ha vandrat genom våningen i Smålandsgatan 20, 2 tr., där Årsta slagit upp sina bopålar. Den innehåller nämligen — om icke allt önskvärt — så likväl

mycket, som bör väcka glädje och tacksamhet hos såväl hemlösa självförsörjande kvinnor som fordrande föreningsindivider och bortskämda nutidsmäniskor.

Enär maten är en av de viktigaste faktorerna i vår jordiska tillvaro, anser jag mig oförhindrad börja denna hastiga skissering av Årsta med att säga några ord om restaurangen. Den har plats för 36 personer och är så hemtrevlig, att man får lust slå sig ned vid ett av de små borden och ögonblickligen pröva vad köket förmår. Matsedelns priser äro också tilltalande låga. Första frukost (kl. 8,30—10 f. m.) kostar 85 öre, lunch (kl. 11,30 f. m.—2 e. m.) 1 kr. à 1:50, middag (kl. 5—7 e. m.) kr. 1:75 à 2:25, varjämte lämnas 10 proc. rabatt vid köpva 30 kuponger. Kanske bör i detta sammanhang betonas att icke endast andelsägare och medlemmar av Årsta-klubben (som snart skall komma till stånd) få njuta av den oskattbara förmånen att intaga sina måltider i denna restaurang. Nej då, dess portar stå på vid gavel och alla äro välkomna, till och med representanter för det manliga släktet. Kan mera vidhjärtenhet begäras av en kvinnoammanslutning? Naturligtvis förekommer även servering à la carte och beställningar mottagas å extra middagar och supéer i matsalen eller festvåningen.

För att icke helt sjunka hän i kulinariska fantasier lämnar jag restaurangen och går ut i den bredvid liggande hörsalen, som fyller med tjus-

ning den del av mitt jag, där föreningsinstinkterna dväljas. Äntligen! Äntligen har man fått en smakfull sammanträdeslokal och slipper hålla till godo med de mer eller mindre ohemtrevliga salar, som huvudstadens hoteller bjuda på. Hörsalen, där en vacker flygel drar blickarna till sig, är tyvärr icke stor, den rymmer omkring 75 personer, men kan sammanslås med två angränsande sällskapsrum, varigenom plats beredes för c:a 125 personer. Det första av dessa, med möbler i vit bondrococo, är ett synnerligen vackert hörnrum, från vars fönster man ser en flik av Kungsträdgården och Hamngatans pulserande liv. Det andra är möblerat i Karl-Johansstil och lämpar sig på grund av form och storlek särskilt väl för uthyrning till mindre sammanträden. I fil med dessa båda förmak ligga tre rum, som skola reserveras för Årstaklubbens medlemmar. Det sista rummet i filen är avsett till läs- och skrivrum samt bibliotek och kallas (enligt engelskt mönster) för »Tysta rummet». Att döma av dess dimensioner har Årstastyrelsen icke tänkt sig tigande klubbmedlemmar i någon avsevärd mängd. Jag ber att detta påpekande icke må tagas som en anmärkning, då det endast är ett konstaterande av faktum. In- och utländska tidningar och tidskrifter komma att hållas tillgängliga i biblioteket. En del böcker finnas där redan, och man hoppas att genom förläggares frikostighet få en behöflig tillökning av boksamlingen.

Från de trevliga klubbrummen går jag att undersöka hotellavdelningen. Därvid passerar jag ett litet näpet

krypin, kallat Dagrummet. Det har sin egen toalett och kan hyras av hemlösa förstadsbor och uttröttade butiksbesökare för halv eller hel dag — är alltså i stil med vilohytterna på Baltiska Utställningens Årsta. När jag får se de åtta hotellrummen, känner jag att jag måste begagna mig av ett s. k. kvinnligt uttryckssätt. De äro helt enkelt förtjusande och påminna med sina ljusa blommiga tapeter om gästrumsvåningar på större herrgårdar. Varje rum har sin egen tambur, garderob och toalett. Möblerna äro klädda med bomullstyg och för fönstren hänga dubbla gardiner av tråd och ljus cretonne — vackert, billigt och samtidigt hygieniskt, då allt lätt kan tvättas. Priset för rummen per dag växlar från 4:50 kr. till 6 kr. och vid uthyrning lyder tills vidare parollen: inga manliga, endast kvinnliga resande mottagas, varjämte företräde lämnas åt andelsägare och klubbmedlemmar. Så finnes naturligtvis ett förstklassigt badrum samt en telefonhytt. En vackert möblerad hall saknas icke heller. Hotellet får sin direkta ingång från Norrlandsgatan, men har på samma gång förbindelse med klubblokalen.

Slutligen kommer jag till ekonomivardningen, som i sanning är värd några ord. Den rymmer först och främst ett stort kök, där uppmärksamheten genast fästes vid en kolossal Boliderspis och en rent överväldigande bassäng, närmast lik ett badkar, för diskning av grytor och pannor, vidare ett utomordentligt bekvämt inrett serveringsrum, en präktig kallskänk, förrådsrum, kort sagt allt, som kan fröjda ett modernt husmodershjärta.

Utom Årstastyrelsen blir det doktor Ingegerd Palme, som kommer att hålla sin hand över hela »rörelsen», ett uppdrag, som hon måste anses väl lämpad för särskilt med hänsyn till att hon varit styrelsen behjälplig med inredningen av hemmet, med uppgörande av leveranser m. m. och således är fullt inne i det helas organisation. Till husmor såväl för restaurangen som för hotellet har fru Ellen Landorff engagerats.

Årstastyrelsen har heder av sitt verk. Den har åt svenska kvinnor skapat ett i sin enkelhet vackert och stilfullt hem i huvudstaden och gjort detta mot relativt så liten kostnad, att man väl inser den stora möda och omtanke, som ligger bakom det nådda resultatet. Därjämte har styrelsen varit så förutseende att den förlagt hemmet till en fastighet, där utvidgning kan ske, när detta blir nödvändigt. I den översta våningen är ju Fredrika Bremer-Förbundets sjuksköterskebyrå sedan ett par år inrymd, men resten av huset upptages av kontorslokaler. Plats kan alltså beredas både för hotell- och klubb rörelsen och plats kommer med all säkerhet att snart behövas. Och på så sätt skall Årsta småningom bli det centrum, som kvinnor och kvinnoföreningar under årtal längtat efter. Alltså, honnör för Årstastyrelsen, framför allt för dess ordförande, fröken Signe Laurell, som varit med alltsedan första tanken på ett kvinnornas hem i Stockholm uppstod och vars entusiasm för saken varken lång väntan, motgångar eller besvärigheter kunnat stäcka.

En förtrollning vilar över Årsta —

det är omöjligt att slita sig därifrån. Glömsk av alla väntande plikter återvänder jag till Karl-Johansrummet, sjunker ned i den vackra hörnsoffan och tystar mitt bråkiga samvete med de kända kategoriska orden: »J'y suis, j'y reste». Uttrycket lär ha fällt av Mac Mahon, då ryssarna hotade att spränga i luften Malakovtornet, som marskalken intagit genom stormning under Sevastopols belägring. Hans risk var onekligen större än min! Företages en stormlöpning mot Årsta, blir det av fredliga andelstecknare. Må de komma — i oräkneliga massor. Årsta kapitulerar genast och villigt!

IDA von PLOMGREN.

Notisspalten.

Ännu ett försenat valmeddelande.

Vid höstens stadsfullmäktigeval i Ängelholm voro 6 kvinnor uppsatta som kandidater, 2 moderata, 1 frisinnad, 1 på »Fria gruppens» lista samt 2 socialdemokrater, men erhöilo icke sådan plats på listorna, att någon av dem gick in. Den hittillsvarande kvinnliga stadsfullmäktigeledamoten, rektorskan Ellen Asker, blev icke omvald.

Vid på kyrkostämman företaget kompletteringsval av 2 ledamöter inom skolrådet ökades den kvinnliga representationen där med författarinnan Ester Nennes, som sedan insattes i undervisnings- och fortsättningsskolenämnderna.

I föreläsningsföreningens styrelse invaldes genom lottning 1 kvinnlig ledamot, första lärarinnan vid samskolan Mattis Hofson.

I stadsbibliotekets styrelse omvaldes den kvinnliga ledamoten, författarinnan Ester Nennes.

I. C. W. i Genève i juni.

Internationella kvinnoförbundets första ordinarie exekutivmöte under mellanperioden av 5-årsmötet i Washington 1925 och nästa 5-årsmöte 1930 äger rum instundande juni i Genève. Januarinumret av *The Bulletin* meddelar ett preliminärt program sträckande sig för tiden 7—17 juni och upptagande de större frågor som föreligga till behandling. Såsom exempelvis: föreslagen utvidgning av presskommittén till att omfatta konst och litteratur; planen på att bilda en ny stående kommitté sysslande med frågor rörande socialt hjälparbete; ännu en stående kommitté, föreslagen av Lady Aberdeen, som skulle bringa tillsammans representanter för lantbruksorganisationer; frågan om frihet för medlemmarna av de stående kommittéerna att ej sända årliga rapporter i fall särskilda ting av vikt ej inträffat, dock alltid i behörig tid före varje exekutivmöte, förslag från Sverige; ställningstagande till de av den internationella filmkonferensen i Paris 1926 antagna resolutionerna.

För fred och frihet.

Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet har haft sin tredje upplysningskurs, denna gång under januari månad i Göteborg. Rasproblemet, kolonialproblemet, befolkningsfrågan och världens försörjningsmöjligheter och ännu andra krig och fred djupt berörande problem voro uppe på programmet. Närvarande representanter från Danmark och Norge markerade den skandinaviska sammanhållningen i fredsarbetet.

Precis en månad tidigare hade För-

enta staternas *League of Women Voters*, den gamla kvinnorösträttsfållan, ett 5-dagars fredsmöte under Mrs Carrie Chapman Catts ordförandeskap. Nio nationella organisationer, representerande åtta miljoner amerikanska kvinnor, voro företrädade vid konferensen, som räknade niohundra medlemmar. Det var det stående problemet, orsakerna till och förekommandet av krig, som dryftades. Mrs Catt gjorde hopsummeringen i orden: »Krigsorsakerna äro fruktana. Folken inte endast frukta för sitt fortbestånd, de frukta också för att sätta åsido gammalt bruk för uppkärlandet av sina tvistigheter. De ha alltid tagit sin tillflykt till krig, därför fortsätta de med att kriga. — Botemedlet är ett fördragssystem mellan folken, som lägger internationella tvister under skiljedom — — —».

Konferensen var livligt uppmärksamrad av Amerikas såväl akademiska som politiska värld. Å andra sidan hände det att Mrs Catt, Jane Addams, Lucia Ames Meade och Emily Balch, dessa intensiva fredsvänner, klassificerades som — bolsjeviker! När den ursprungliga betecknaren tillfrågades om vad han menade med en bolsjevik blev svaret: Var och en som vill ändring av någonting!!

Utan vådor är det dock inte att propagera fredstanken i U. S. A., det kan hända att möten sprängas, att myndigheterna lägga sig emot planerat framträdande och även andra obehag träffa anordnare och deltagare.

Men — trots allt, på skilda ställen av jordklotet mötas kvinnor i arbete för fredens idé. Händer sträckas för att sluta kedjan runt världen.

Samhällstyper och medborgarideal.

Det var ingen tillfällighet att Emilia Fogelklous första större bok hade som undertitel »en bok om det växande». Antingen hon själv visste det eller inte, var det en programförklaring. Och det programmet har hon blivit trogen. Hennes följande produktion har alltigenom rört sig om det växande livet, antingen det varit fråga om skolreformer, medeltidshistoria eller själsläkekonst.

I Emilia Fogelklous tidigaste författarskap var det framför allt »den enkelte» som dominerade. På sätt och vis kan man säga att det fortfarande är så, men det har alltmera blivit »den enkelte» som medborgare, som led i det stora människosammanhang, som för Emilia Fogelklou aldrig blir något metafysiskt utan alltid utgöres av levande individer. Författarinnan har ju också på senare tid alltmera kommit in på sociala och sociala frågor, ett område där hennes vidsträckta beläsenhet, praktiska erfarenhet och allt annat än schablonmässiga psykologi ger henne hemortsrätt.

Emilia Fogelklous senast utkomna bok bär den visserligen mycket sägande men något tunga och svårhanterliga titeln *Samhällstyper och medborgarideal*. Hon har här tagit upp några av samfundslivets diktare och drömmare och gjort deras för nutiden mer eller mindre levande skapelser till föremål för en serie studier som visserligen äro kortfattade, men som

kanske just därför ställa i skarpare relief det karakteristiska såväl i diktverken som hos männen där bakom. Jag tror inte, att man gör förf. orätt, om man betraktar hennes arbete som på en gång historisk undersökning och ett diskussionsinlägg. Även om hon inte direkt låter detta framskymta, så torde det likväl vara de nutida omläggningarna på samfundslivets område (antingen det nu gäller realiteter eller opinion, två saker, som för E. F. äro närmast identiska) som drivit henne att uppsöka de vise män hon här presenterar. Och liksom förf:s egna studier hjälpt henne att fatta ståndpunkt i dagens diskussion, så kan hennes bok hjälpa andra. Den är m. a. o. synnerligen aktuell.

Det är representanter för olika världskulturer, som Emilia Fogelklou låter oss komma till tals med. Hon för oss från det gamla Kinas vise och laglärde till Platons båda stater, hon låter oss stifta bekantskap med våra egna landskapslagars germanska ideal, för att i studierna Thomas Morus' Utopia och Rousseau och vi levandegöra en åtminstone till tiden mera modern tankevärld. Den modernaste av alla blir kanske ändå när allt kommer omkring Platons, som förf. ägnat bokens längsta kapitel. Man kanske saknar Zarathustras och det gamla Israels samhällstyper bland de övriga, men dessa båda områden ha utförligt behandlats i förf:s ävenledes 1926 utkomna *Människan och hennes arbete*, ett litet häfte, som

Samhällstyper och medborgarideal av Emilia Fogelklou. Albert Bonniers förlag 1926.

med fördel kan läsas parallellt med föreliggande studier.

Det skulle föra för långt att här gå in på vidlyftigare referat eller en mer detaljerad undersökning av de enskilda uppsatserna.

Vad Kina beträffar har det ju, särskilt nu i dagarna, riktat världens mer eller mindre välvilliga uppmärksamhet på sig. I den intressanta och på belegg rika uppsatsen om Det himmelska rikets äldsta samhällsideal har förf. kanske mest uppehållit sig vid ljussidorna. Och det kan ju nog behövas inför de populära föreställningar om fotbindning, månggifte, smuts, lögner och konstiga examina, som inneslutas i adjektivet kinesisk. Men förf. är inte heller blind för medaljens fränsida: om den högtskattade kinesiska hövligheten i allmänhet verkar à la Coué, så är den också en härlig drivbänk för bortträngda komplex, för att använda förf:s psykologiska värdesynpunkter. Om det gamla Kinas härskande ideal inför nutidens omvälvningar synes dömt till undergång, så kan det dock tänkas, menar förf., att det nya Kina kommer att hämta förnyelse från en annan inhemsk kraftkälla än den förbrukade konfucianismen, urgammal som den, men inte förtorkad. Kina har ej tömt ut sina resurser: Laotse väg är i det stora hela oprövad. Och förf. citerar några djuptänkta rader, som tyda på att en visdom av bergspredikans art har vuxit också på utomkristen mark:

»Mot de goda är jag god; mot dem som icke äro goda är jag också god, för att de må bliva goda. Mot de uppriktiga är jag uppriktig; mot dem som

icke äro uppriktiga är jag också uppriktig för att de må bliva uppriktiga. — Den vise betraktar alla som sina barn.»

Som förut antytts, har förf. ägnat bokens längsta kapitel åt Platons båda stater, sådana han har gestaltat dem i Politeia och Lagarna. I olikhet mot vad fallet brukar vara ser Emilia Fogelklou i Lagarna inte ett avfall från Statens, Politeias, ogenomförbara ideal, inte ett verk av en desillusionerad åldring, som funnit verkligheten ingen plats ha för »det bästa». Hon sätter i själva verket detta hans sista, ofullbordade verk högre som document humain och menar, att det gömmer en djupare, mognare livsvishet: har Platons levnadsvandring varit en färd genom hans egen idévärld, så har han nu, på sistone, menar hon, nått från Skönheten genom Visheten till Godheten. Vad hon säger om Lagarnas åldrade författare förtjänar anföras: »Den som talar är dock en som lidit och som svikits, men som ur okuvlig tilltro vill mana fram ett nytt och bättre släkte, en bjudande, vördnadsvärd åldring, som likt Moses varit 'på berget' och råkat ned ibland lekande barn, som det stundom är mycket svårt att taga på allvar. Han slår inte sönder lagens tavlor, inte ens idealstatens syner; dock är han en som bränt diktverk och bränt förhoppningar, en som inför ett större alltid bränt det som var mindre — i stället för att stanna på vägen och konservera resultat. Må Staten vara underbarare som konstverk, skönare att se till — Lagarna äro dock djupare rotade i livet självt och bära i sin art vittnesbörd om att Platons väldiga ande var en så-

dan, om vilken det ända in i ålderns höst gäller:

sein Wachstum ist: Der Tiefbesiegte von immer Grösserem zu sein.»

Om bokens övriga kapitel måste anmälaren fatta sig ännu kortare, hur frestande det än kunde vara att gå in på enskildheter. Vad beträffar studien Från landskapslagarnas brytnings-tid så rör sig förf. här på ett område som hon förut ingående behandlat. Jag erinrar blott om kapitlen »Kristus först i vår lag» och »Lagarnas ande» i *F r o m h e t s l i v e t s s v e n s k h i s t o r i a*. Undersökningen intar en särställning, för så vitt som den behandlar svårtillgängligare material och framställningen mer närmar sig den rent vetenskapliga.

Studien över Morus är ett litet konstverk av sällsynt mjuk charm och ger mannens karaktär minst lika mycket som Utopians.

I slutkapitlet Rousseau och vi ställas vi återigen mera direkt inför det problem, som är hela bokens brännande fråga: uppfostrans.

I ett blygsamt företal har förf. betecknat sin bok som ett eggelsemedel för läsaren till fortsatta studier. Den är dock något väsentligt annat och mera än blott hjälpmedel eller incitament. Lärdom, grundlighet och den vishet, som bara finns hos psykologer av Guds nåde — mest för att de själva leva vad de tala om — har aldrig fattats i Emilia Fogelklous författarskap. Vad man någon gång har saknat är den stilens klarhet, som också till mindre tränade intellekt kunnat förmedla den innehållets rikedom, som de annars mera fått ana sig till. Men det skall villigt

erkännas, att författarinnan särskilt i sina senare arbeten visat stora prov på förenklings geniala konst. Och föreliggande arbete lämnar i detta avseende inte mycket övrigt att önska. För resten — genomskinlighet hör inte till Emilia Fogelklous stil. Den är snarare skulptural, av Rhodins skola, där idén s. a. s. inifrån besegrar materialet. Den är, som det hon skildrar, »en Verlden i vorden».

ANITA NATHORST.

Ny valorganisation.

I dessa dagar har tillkommit en ny sammanslutning, benämnd *F ö r e n i n g e n K v i n n o l i s t a n*, med uppgift att arbeta för inval i allt större omfattning av väl kvalificerade kvinnor i riksdag, stads- och kommunalfullmäktige. Vid varje valtillfälle, då så kan anses ändamålsenligt, skall upp rättas och tillhandahållas en *k v i n n o r n a s e g e n l i s t a*.

Föreningen har bildats i Stockholm och startar sin verksamhet vid de nu stundande stadsfullmäktigevalen för huvudstaden. Interimsstyrelsens funktionärer äro katalogredaktör Beda Cederborg, ordförande, folkskollärarinnan Gerda Nystedt, sekreterare, och ledaren för Kvinnliga kontoristföreningen, Edit Lindblom, kassaförvaltare.

Kvinnolistans program går främst ut på att bevaka kvinnornas rättigheter och främja deras berättigade krav som samhällsmedlemmar, skattebetalare och löntagare i statens, kommunens och enskildas tjänst. Detta kvinnosaksprogram utvecklas även mera i detalj: ingen begränsning av kvinnors rätt till arbete, behörighetslagens fulla tillämpande, likalönsprincipen kon-

sekvent genomförd, familjeförsörjningsprincipens skiljande från lönesystemet samt rättvisa åt kvinnorna inom sociallagstiftningens olika grenar. Vidare vill kvinnolistan verka för beredande av utbildningsmöjligheter och arbetstillfällen för ungdom, främjande av de ungas fysiska fostran, förbättrade bostadsförhållanden och en sund sparsamhet.

Den nya föreningens program upp-tager sålunda nästan undantagslöst punkter, varom kvinnorörelsens representanter inom skilda läger äro eniga. Detta hindrar emellertid icke att meningarna äro synnerligen delade angående lämpligheten av en särskild kvinnolista. Anhängarna av en kvinnornas egen valrörelse äro angelägna att pröva denna nya väg, som de hoppas skall snabbare leda till förverkligande av deras önskemål. Andra åter anse det ur alla synpunkter riktigaste tillämpningssättet vara att kvinnor och män samarbeta i gemensamma värorganisationer liksom hittills och att härigenom även kvinnornas speciella intressen bäst tillgodoses.

Från bokvärlden.

Kvinnan i Nordens forntid av *Hanna Rydh*. (Natur och kultur, 67.) Bok-förlaget Natur och kultur.

Hanna Rydh som både i tal och skrift och som ledare av arkeologiska exkursioner inlagt så stor och så allmänt uppskattad förtjänst om populariserandet av sin vetenskap har givit ett nytt bidrag därtill med sin lilla handbok **K v i n n a n i N o r d e n s f o r n t i d**.

Det ligger i sakens natur att det för de äldsta skedena egentligen blir bilderna som tala, de omsorgsfullt valda serierna, avbildningar av primitivt husgeråd, smycken och dräktrester. En

från knappa nödtorften under samfärdsel med andra folk stigande kultur i dessa avseenden blir huvudintrycket. Den intressanta jämförelsen mellan kretensisk-mykenska kvinnoframställningar och danska bronsåldersgravars bevarade kvinnodräkter ger t. ex. en aning om modeinflytelser på ett mycket tidigt stadium.

Men först när historiens ljus i sparsamma glimtar börjar falla över de nordiska folken, få även de arkeologiska vittnesbörden i samspel med dokumenten ett rikare intresse. Den arabiske krönikörens berättelse om vad han själv bevittnat vid Volga, då en kvinna skenbart frivilligt lät sig offras för att följa den döde vikingahövdingen på bålet, en berättelse som ohyggligt suggererar än mer barbariska tidsåldrars bruk, belyser på samma gång ett av fynden i Osebergskeppet. Jämte hela den rika utrustning av snidat bohag och praktfulla vävnader, som drottning Åsa fått med sig i graven i sitt präktiga skepp, har hon åtföljts inte blott av sina hästar och hundar utan också av en sin trälinna.

Boken ger i sin knappa form en god orientering och dess värde förhöjes ytterligare av register och litteraturförteckning. Endast mot själva avslutningen skulle jag vilja inlägga en reservation. Förf. säger att kristendomen knappast kan anses ha bidragit till kvinnornas fria växt! Frågan är intressant och svår att utreda. Dock torde de förutsättningar under vilka sådana kvinnogestalter som å ena sidan Kalmarunionens drottning Margareta å andra sidan den heliga Birgitta utvecklats sig ej kunna sägas vara i detta avseende ogynnsamma.

SIGRID LEIJONHUFVUD.

F-B-F-kretsarna.

Göteborgskretsen hade sitt sista sammanträde för det gångna året den 26 nov. å Göteborgs Idun. Därvid meddelade ordföranden, fru Mary von Sydow, att styrelsen beslutat att i början av nästa år åter öppna Kvinnliga Studiehjemmet, vars verksamhet legat nere sedan hösten 1923. En våning på 8 rum hade hyrts vid Carl Gustafsgatan. Hemmets blivande föreståndarinna skulle även förestå upplysningsbyrån, som på grund av den föregående föreståndarinans sjukdom ej kunnat fylla sin uppgift så, som man önskat.

Efter detta meddelande höll fru Gurli Linder föredrag om Ellen Key, några synpunkter och intryck.

Under det följande samkvämet sjöng fru Kerstin Afzelius-Lundén, åkompagnerad av fru Saga Cords, några sånger av Kjerulf och Grieg.

Hälsingborgskretsen hade den 13 december sitt sista samkväm under det gångna året, Luciafest. Kaffe serverades vid festligt prydda julbord och sång utfördes av Luciabrudar och stjärngossar.

Den 31 januari 1927 samlades kretsen i klubblokalen, varvid bibliotekarien, fröken Helja Jacobson, Malmö, föreläste om »Ungdomens nöjesläsning».

Halmstadskretsen var den 27 januari av sin ordförande, grevinnan Stina Mörner, inbjuden till ett festligt samkväm å Halmstad slott. Grevinnan Mörner hälsade medlemmarna, som mycket talrikt infunnit sig, välkomna till sitt vackra hem och vände sig därefter till vice ordföranden fröken Anna Ljungberg, som hon tackade

för ett långt och intresserat arbete i Fredrika Bremer-Förbundet och utom detsamma i Halmstad samt överlämnade en vacker minnesgåva, en brosch och ett guldarmband, från Halmstadskretsens medlemmar. Greve Stellan Mörner höll ett kåserande föredrag om intryck från teatern i olika länder. Musik utfördes av fruarna Palm, Östlund, Åkerlund och fröken Bengtsén.

Kristianstadskretsen hade tillsammans med övriga stadens kvinnoorganisationer: K. F. U. K., Vita Bandet, Husmodersföreningen, Moderata Kvinnoförbundet, Frisinnade Kvinnors Diskussionsklubb, den 25 jan. anordnat ett möte i Högre Allmänna Läroverkets aula, varvid teol. och fil. kand. fru Ester Lutteman höll ett föredrag över ämnet *Personliga värden*. Efter föredraget hade F.-B.-F.-kretsens ordförande, fru Elisabeth Sjövall, inbjudit samtliga föreningarnas ordförande samt kretsens styrelse att sammanträffa med fru Lutteman i sitt hem.

Lundkretsen hade den 24 jan. sitt första sammanträde för året under ordförandeskap av fru Carola Eklundh. Sedan en del föreningsmeddelanden lämnats höll fröken Thyra Kullgren, Göteborg, föredrag om *Flickornas undervisning och därmed sammanhängande frågor* (Några drag ur de skolsakkunnigas betänkande); därefter samkväm.

Ystadskretsen hade den 15 jan. offentligt möte å Hotell Continental med föreläsning av läroverksadjunkten J. C. Carlsson över *Principerna för den moderna ärfvlighetsforskningen*, beledsagat av ljusbilder.

Kobbs Théer

äro odisputabelt de

finaste

och i bruket de

billigaste.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Klemm*.

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Har Ni försökt TOGAL?

Det finnes ännu i dag, huru otroligt det än kan låta, gott folk, som i brist på kännedom om TOGAL-tabletterna måste uthärda dagar, ja veckor, utan vila och sömn i värk och plågor. Detta är i vår tid en fullständigt onödig tortyr, så snart dessa smärtor härledas av:

Reumatism || **Huvudvärk** || **Influensa**
Gikt, Ischias || **Nervsmärtor** || **förkylning**

Vid dessa åkommor häver TOGAL de envisaste smärtor på några få minuter.

TOGAL skadar icke organismen, det utskiljer starkt urinsyran ur kroppen och rekommenderas av ett stort antal läkare och kliniker. TOGAL är därför det bästa smärtstillande medel Ni kan få. Se alltså till, att Ni får TOGAL och intet annat.

Fås å alla apotek till Kr. 2:40 och 0:90 pr flaska.

$\frac{A}{B}$ Nya Blå Hand,

Skönfärgeri- & Kemisk
Tvättanstalt,

STOCKHOLM - ETABL. 1858
KONTORET Tel. Liljeholmen 23
Postadr. för fabriken: Liljeholmen, Sö. 334 26.

BUTIKER: Holländaregatan 13. Norr 46 33.
Smålandsgatan 8. Norr 125 09. Brännkyrkagatan 2. Sö. 334 39. Hornsgatan 170. Sö. 301 35.

Smälningen tar saken lätt;
tag honom blott en gång och sätt
på klippan uti havet. —

Nog får han vatten i sin skål
att fylla renhetskravet
om blott han har en

YvY-Tvål.

Pris 1 kr.

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängfabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcken, Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16
STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 7181

Stärkande

och aptitgivande är IDOZAN.

Erkänd bästa järnmedicinen.

Förordas av läkare.

Fås å alla apotek.

IDOZAN A

IDOZAN B

svagt avförande.

ej avförande.

Kina-IDOZAN

särskilt stärkande.

Innehåll.

Är den form av äktenskap vi ha tillräcklig? Av *Ruth Stjernstedt*.

Caroline Wahrolin. Några minnesord. Av *Lotten Dahlgren*.

Gifta kvinnor i statstjänst. Av *Axianne Thorstenson*.

Vita Bandet tjugofem år.

Alma Petri. Av *Laura Petri*.

Årsta — ett uppnått mål. Av *Ida von Plomgren*,

Samhällstyper och medborgarideal. Av *Anita Nathorst*.

Ny valorganisation.

Från bokvärlden.

F.-B.-F.-kretsarna.

GUMMISULOR OCH GUMMIKLACKAR

“Kuntzes Extra”

marknadens förnämsta fabrikat, lätta och behagliga
med enastående slitstyrka.

Gummileksaker — uppblåsbara och flytande —
största sortering i trevliga nyheter.

Dessutom rekommendera vi vårt välförsedda lager i **Gummihandskar,**
Gummisvampar, Gummimattor, Bollar, Reskuddar,
Tennis- och Gymnastikskor m. m., m. m.

KAUTSCHUKS- & GUTTAPERKAVARU-AKTIEBOLAGET
KUNTZE & Co.

Norrköping — STOCKHOLM — Sundsvall